

Bijlage III: De evaluatie van het PBT en uitbreiding van thema's

1. De evaluatie van het PBT

In 2009 heeft Ecorys een evaluatie uitgevoerd naar de werkwijze van het PBT. De evaluatie concentreerde zich op een tweetal vragen. Allereerst is aan de onderzoekers gevraagd om de aansturingsfilosofie die het PBT heeft ontwikkeld voor haar programma's te evalueren. Centraal stond daarbij de vraag in hoeverre deze tot succes heeft geleid. Ten tweede is de vraag gesteld in hoeverre instellingen de bètatechniek agenda zelfstandig blijven dragen als zij geen afzonderlijke financiële stimulans ontvangen. In hoeverre is er sprake van verduurzaming?

Met verduurzaming wordt niet alleen bedoeld de continuering van de met PBT-middelen ingezette activiteiten, maar ook de integratie van kennis en kunde in reguliere activiteiten van de instellingen.

Uit de evaluatie komt het volgende beeld naar voren:

De aansturingsfilosofie/strategie van het PBT

Centrale uitgangspunten in de strategie van het PBT zijn: zelfsturing van de instellingen, eigen initiatief, autonomie van onderwijsinstellingen en een integrale aanpak. De aansturingsfilosofie van het PBT bestaat uit de volgende routes:

- Ketenaanpak;

Bij de ketenaanpak gaat het om meer samenwerking en een betere aansluiting in het onderwijsbestel tussen de verschillende onderwijssectoren en meer samenwerking tussen scholen, vervolgonderwijs en partijen op de arbeidsmarkt. Het beeld dat uit de evaluatie hierover naar voren komt is wisselend. De aansluiting tussen vwo en universiteit is goed. De aansluiting tussen primair en voortgezet onderwijs, havo en hbo, vmbo en mbo en mbo en hbo kan echter in veel gevallen beter. De onderzoekers geven aan dat de aansluitingsproblematiek deels te maken heeft met het gefragmenteerde onderwijssysteem in Nederland. Voor de gebrekkige aansluiting tussen vmbo en mbo is het grote aantal beroepsgerichte opleidingen binnen het mbo, waar het vmbo moeilijk op kan aansluiten, de oorzaak. Op het vmbo en havo/vwo zijn er succesvolle samenwerkingsverbanden met het bedrijfsleven. Voor het mbo, hbo en wo is specifiek de samenwerking met sleutelgebieden (en bedrijven daarbinnen) gerealiseerd.

- Netwerk en alliantievorming;

Uit de evaluatie blijkt dat dankzij het PBT sterke regionale samenwerkingsverbanden tussen onderwijsinstellingen en overige partners tot stand zijn gekomen. De onderzoekers hebben echter niet de indruk dat er systematisch inzicht bestaat in de effectiviteit van de samenwerkingsverbanden. Ook is niet duidelijk of succesvolle projecten kunnen worden overgenomen door andere instellingen binnen de sector. De onderzoekers vinden dat er expliciet aandacht moeten worden besteed aan de randvoorwaarden waaronder dit zou kunnen.

- Maatwerk en massa;

Met 'massa' wordt bedoeld dat succesvolle oplossingen breed uitgerold moeten worden en de kennis hierover verspreid moet worden. Daarnaast moet er sprake zijn van maatwerk in die zin dat scholen en instellingen worden uitgedaagd om zelf ambities te formuleren en daaraan activiteiten te koppelen die ervoor moeten zorgen dat deze ambities worden gerealiseerd. Daarnaast is er ook sprake van maatwerk als het gaat om prestatie-afspraken. Met alle instellingen en scholen die deelnemen in de programma's van het PBT worden individuele prestatie-afspraken gemaakt. Zowel de scholen als de auditcommissies zijn zeer tevreden over de mogelijkheden om met eigen ingebrachte initiatieven aan de programma's van het PBT deel te nemen. De maatwerkstrategie is in dit opzicht dan ook geslaagd te noemen.

- Zelfsturing en auditing;

Scholen en instellingen formuleren hun eigen ambitie met betrekking tot bèta techniek. Deze ambities worden in samenspraak met het PBT omgevormd tot prestatie-afspraken. Scholen geven door middel van zelfsturing invulling aan de prestatie-afspraken. Hier is een grote rol weggelegd voor de auditcommissies, waaraan scholen en instellingen verantwoording afleggen over gemaakte keuzes en bereikte resultaten. De zelfsturing in combinatie met monitoring en auditing worden door de betrokkenen gezien als sterke beleidsinstrumenten die een wezenlijke bijdrage leveren aan het realiseren van de gestelde doelen. Ook blijkt dat deze instrumenten effectiever zijn in de onderwijssectoren die meer autonomie zijn gewend, zoals bijvoorbeeld hoger onderwijsinstellingen.

Het werk van de auditcommissies wordt enorm gewaardeerd door de onderwijsinstellingen. De onderzoekers geven echter aan dat niet alle sectoren en instellingen op eenzelfde manier ontvankelijk zijn voor 'goedbedoelde' advies van de auditcommissies.

- Inzet van geld.

Er is geen sprake van subsidiegedreven vernieuwing. Financiële middelen worden ingezet om prestatie-afspraken te behalen of om succes te belonen (*backing the winners*).

De financieringssystematiek van het PBT is een combinatie van monitoring en auditing. Instellingen die deelnemen aan de programma's van het PBT worden afgerekend op de prestatie-afspraken die zij hebben gemaakt met het PBT. Zij ontvangen het volledige budget pas als de prestatie-afpraak is gerealiseerd.

De verduurzaming

De onderzoekers geven aan dat er twee essentiële elementen zijn om duurzaamheid te bereiken. Het gaat, ten eerste, om de wijze waarop instellingen tegen bètatechniek aankijken en de mate waarin zij zich geïnteresseerd voelen aan de doelstellingen die zijn genoemd in het Deltaplan. Ten tweede gaat het om de vraag in hoeverre de programma's onderdeel zijn geworden van het regulier beleid.

Voor wat betreft het eerste element kan geconcludeerd worden dat er in het onderwijs een sterk urgentiebesef en commitment bestaat als het gaat om de doelen die in het Deltaplan staan beschreven. Voor wat betreft het tweede element blijkt dat integratie in het reguliere beleid nog niet is gerealiseerd. Veel instellingen en scholen moeten de stap nog maken naar verankering/verduurzaming. Daarom staat het huidige beleidskader in het teken van verduurzamen. De komende twee jaar zal het PBT hier sterk aan trekken.

Conclusie

Uit de evaluatie blijkt dat de PBT-aanpak door onderwijsinstellingen in hoge mate wordt gewaardeerd. Scholen en instellingen worden uitgedaagd om zélf ambities te formuleren op het vlak van bèta en techniek. De combinatie van monitoring, auditing en prestatiefinanciering zorgt ervoor dat instellingen zich committeren aan de gemaakte prestatie-afspraken. De rol van de auditcommissies is hier van groot belang.

Het op afstand plaatsen van het PBT en de goede contacten die zij hebben met onderwijsinstellingen hebben er volgens de onderzoekers toe geleid dat het PBT voortvarend en doelgericht zijn taken kon uitvoeren. De onderzoekers concluderen dat de ervaringen met de aansturingsfilosofie van PBT enkele belangrijke inzichten hebben opgeleverd voor de aansturing van het onderwijsveld, maar dat dat geen blauwdruk is voor alle onderwijssectoren en ook niet voor alle instellingen daarbinnen.

Het is aannemelijk dat mede dankzij de werkwijze van het PBT de bèta techniek agenda prominent op de agenda is komen te staan bij onderwijsinstellingen en dat dit in belangrijke mate heeft bijgedragen aan de verwezenlijking van de doelstellingen.

2. Uitbreiding thema's Platform Bèta Techniek

Het PBT is niet alleen succesvol als het gaat om het uitvoeren van bèta techniek beleid. Ook op andere gebieden blijkt de werkwijze van het PBT vruchten af te werpen. Naast het uitvoeren van de regeling Stimulering Bèta/Techniek is het PBT ook betrokken bij de volgende thema's:

- *Excellentiebevordering in het primair en hoger onderwijs.*

Het Orionprogramma in het primair onderwijs heeft als doel een betere afstemming tussen de vraag naar en het aanbod van wetenschappelijke kennis voor het basisonderwijs te realiseren. Het Sirius programma stelt hogescholen en universiteiten in staat om hun beste studenten uit te dagen het beste uit zichzelf te halen. Het doel is meer inzicht te krijgen in de wijze waarop excellentie in het hoger onderwijs gerealiseerd kan worden en welke belemmeringen er bestaan. Er is € 61 miljoen beschikbaar, waarvan € 50 uit het Fonds Economische Structuurversterking. De instellingen bepalen zelf de aanpak voor excellentie. De aanpak loopt uiteen van colleges (bijvoorbeeld het Amsterdam University College), honoursprogramma's tot 'research-based learning'. Instellingen betalen tenminste de helft van de projectkosten. In 2008 en 2009 zijn subsidies toegekend voor de bachelorfase. In 2010 zullen subsidies worden

gehonoreerd voor de masterfase. Op dit moment doen 8 universiteiten en 8 hogescholen mee aan het Sirius Programma met een 4-jarig instellingsbreed project voor de bachelor. Op www.siriusprogramma.nl zijn alle projecten te vinden. Wetgeving is in voorbereiding zodat instellingen binnen het Sirius Programma –onder bepaalde voorwaarden- kunnen experimenteren met selectie aan de poort en collegegeldverhoging.

- *Aantrekkelijke loopbanen en leraren: Eerst de klas en PAL-programma*

Eerst de klas betreft een gezamenlijk gedragen initiatief van het onderwijs, het bedrijfsleven en de overheid. Zij dragen elk vanuit een eigen perspectief en een eigen belang bij aan een programma waarin excellente academici (maximaal één jaar afgestudeerd) een programma wordt geboden waarin zij vier dagen per week op een school voor voortgezet onderwijs werken en opgeleid worden als docent, en één dag per week participeren in een "leadership-programme". De Persoonlijk Assistent van Leraren (PAL) is een student uit het hbo of wo die als bijbaan onder de verantwoordelijkheid van een vo-docent verschillende lesprogrammaondersteunende taken kan vervullen. Een PAL-student kan ingezet worden bij het vmbo, havo en vwo in de onder- en bovenbouw.

- *Kwaliteitsagenda Voortgezet Onderwijs*

Het PBT voert voor de directie Voortgezet Onderwijs van het ministerie van OCW het project *Succes in Beeld* uit. Ook ondersteunt het PBT de Internationale Wiskunde Olympiade 2011.